MEMORANDUM cc.T

Van: Drs. R.A. van Swinderen Datum: 10 juni 1975

Aan: Mr. E.M.J.A. Sassen - PVEG
Mr. F. Italianer - BZ
Mr. M.H.J.Ch. Rutten - BZ
Prof. Drs. H.C. Posthumus Meyjes - BZ
Mr. P.J.H. Jonkman - BZ
Drs. G.B. de Grooth - EZ
Prof. Dr. C.J. Oort - Fin
Ir. A. de Zeeuw - L&V
Mr. J.P.M.H. Merckelbach - AZ
Hr. L. van der Put - Def.
Drs. A. van der Noordt - V&W
Jhr. Mr. C.F.J.B. Elias - Soza

kopie verzonden EG, ha. Alres mr. Verburg drs. Dank mr. Kopman 11/6.

INGEKOMEN 12 JUNI 1975 agenda no.: X. dos.nr: 912.110

Europ. Unie

Onderwerp: Europese Unie

Hierbij bevestig ik de reeds gemaakte afspraak de volgende vergadering van de werkgroep "Europese Unie" te houden op donderdag 12 juni a.s. van 08.30 uur tot 10.30 uur. Ditmaal wordt vergaderd in de vergaderzaal van het gebouw Plein 23.

./. Op deze vergadering zal in het bijzonder over de muntunie worden gesproken. Een notitie hierover van de heer Oort is bijgevoegd.

© NA, 2.05.281 (PV EG 1957-1986) (Nationaal Archief, Den Haag) inv.nr. 20
http://resources.huygens.knaw.nl/europeseintegratie/doc/Z00453

De Muntunie in the rapport-Spierenburg

Algemeen

1. Het rapport bepleit een aanzienlijke verdere uitbouw van de Europese samenwerking op een aantal gebieden, waar deze samenwerking op de eigen mérites beoordeeld duidelijk positieve perspectieven biedt. Hiermede wordt beoogd zowel om een nieuwe dynamiek aan de Europese samenwerking te geven, als om te voorkomen dat het bestaande geleidelijk verder afbrokkelt. Met deze benadering kan worden ingestemd.

2. Gegeven dit uitgangspunt, lijkt het volstrekt logisch uit te gaan van hetgeen reeds tot stand is gebracht en zich dus in eerste instantie vooral te concentreren op de economische en monetaire samenwerking. De instelling van een Muntunie vormt een natuurlijk focus voor verdere samenwerking op dit gebied en is in dat licht aanvaardbaar als een centrale doelstelling van de Europese Unie.

3. Op grond van de teleurstellende ervaringen met het etappenplan voor de EMU, waarbij elke fase opnieuw een besluitvorming vereiste, bepleit het rapport het aangaan van harde commitments met fatale data op een aantal concrete, zo veel mogelijk rechtstreeks operationele punten van het economisch beleid in de ruimste zin. Met deze benadering kan worden ingestemd.

4. In het volgende wordt voorlopig alleen ingegaan op de economische mérites en problemen van de Muntunie, met voorbijgaan aan de minstens even belangrijke politieke en institutionele aspecten. In de conclusie (§§ 13-15) wordt echter een politiek keuze-moment aangegeven, dat naar het voorkomt centraal moet staan bij de beantwoording van de vraag, of ten aanzien van de Muntunie de harde commitment kan worden aangegaan, die door de commissie-Spierenburg wordt voorgesteld.

Waarom een Muntunie?

5. Bij de beantwoording van deze vraag is het nuttig twee componenten van de Muntunie te onderscheiden, n.l.:

- absolute convertibiliteit: in een volledige muntunie heeft een ieder per definitie het recht te allen tijde, voor elk doel en zonder enige beperking t.a.v. de bedragen, de valuta's van de deelnemende landen in elkaar te converteren;
- absoluut vaste wisselkoersen: in een voltooide Muntunie kunnen de onderlinge wisselkoersen van de nationale valuta's (zo die nog bestaan) niet meer worden gewijzigd, terwijl ook de fluctuatiemarges zijn opgeheven.

6. De absolute convertibiliteit (die uiteraard volledig vrij kapitaalverkeer inhoudt) is van essentieel belang voor de verdere uitbouw van de economische integratie. Beperkingen op het intracommunautaire kapitaalverkeer en zelfs de mogelijkheid dergelijke beperkingen in te voeren, vormen een wezenlijke belemmering voor de optimale keuze van vestigingsplaats, de specialisatie binnen en tussen concerns, toelevering over de grenzen, etc. Het is algemeen aanvaard, dat volledig vrij kapitaalverkeer complementaire voorzieningen vereist om te voorkomen dat een te sterke concentratie van economische activiteiten in sommige gebieden ontstaat en te weinig activiteit in andere. In samenhang met een dergelijk actief regionaal beleid, is echter de vrijheid van financieel verkeer een voor de hand liggende en wenselijke verdere stap in de Europese economische samenwerking.

7. Het element van absoluut vaste wisselkoersen is zeker minder belangrijk dan het voorgaande. Voor korte termijn valutarisico's kan het bedrijfsleven zich verzekeren op de valutatermijnmarkt, terwijl de wijzigingen van wisselkoersen over een langere termijn in het algemeen negatief gecorreleerd zijn met (en dus veelal een compensatie vormen voor) een ander risico in het international verkeer, n.l. wijzigingen in de loonkosten- en prijsverhoudingen tussen de landen.

Absoluut vaste wisselkoersen hebben echter op korte termijn wel het voordeel dat valutaspeculatie en de invloed daarvan op de wisselkoersen wordt geëlimineerd. Wanneer loonkosten en prijzen redelijk parallel verlopen hebben absoluut vaste koersen ook op langere termijn zekere voordelen; deze zijn duidelijk bij de huidige techniek van het gemeenschappelijke landbouwbeleid, maar spelen ook elders een rol, doordat allerlei kosten van het internationale financiële verkeer bij vaste koersen wegvallen.

Beleidsvoorwaarden voor de Muntunie

8. Voor de instelling van een muntunie is essentieel dat op de volgende terreinen een gemeenschappelijk beleid tot stand komt:

- begrotingsbeleid;
- liquiditeitscreatiebeleid;
- reglementering van het intrakapitaalverkeer;
- extern monetair beleid

Het is mogelijk en wenselijk dat ten aanzien van deze vier beleidsterreinen harde commitments worden aangegaan, met fatale data.

9. Het rapport-Spierenburg stelt te recht dat in een voltooide Muntunie de

toelaatbare omvang van nationale begrotingstekorten (centrale en lagere overheden) bij een gemeenschapsprocedure moet worden vastgesteld. Ook het stijgingstempo van de overheidsuitgaven, voor zover dit via de daarmede verband houdende stijging van de belastingdruk van invloed is op de loon- en prijsontwikkeling, zal wellicht aan een communautaire besluitvorming moeten worden onderworpen (zie echter §§13 - 15).

10. Het zelfde geldt voor de liquiditeitscreatie, waarbij voorshands aan nationale besluitvorming kan worden overgelaten, hoe de toelaatbare liquiditeitscreatie per land wordt verdeeld over kredietverlening door het bankwezen aan de particuliere sector en monetaire financiering van begrotingstekorten.

11. Reglementering van het intra-kapitaalverkeer is strijdig met de Muntunie. In de overgangsfase zou de eventuele hantering van dit instrument slechts via een escape clausule en op basis van een gemeenschapsbesluitvorming mogelijk moeten zijn.

12. Een Muntunie impliceert een gemeenschappelijk extern monetair beleid (wisselkoersbeleid en kapitaalreglementering t.o.v. derde landen, alsmede intern monetair beleid voor zover van invloed op het externe kapitaalverkeer). Het betekent eveneens een gemeenschappelijk beheer van de nationale monetaire reserves, die bij het gemeenschappelijke interventiebeleid moeten kunnen worden ingezet.

De Muntunie als commitment met fatale datum?

13. In het voorgaande zijn noodzakelijke maar niet voldoende voorwaarden aangegeven voor de instelling van een Muntunie. Naast de daargenoemde punten is eveneens essentieel dat de inkomens- en produktiviteitsontwikkeling in de deelnemende landen voldoende parallel loopt, zodat het instrument van wisselkoersaanpassing gemist kan worden. Loopt de inkomens- en produktiviteitsontwikkeling in de verschillende landen wèl uiteen, dan treedt bij vaste wisselkoersen een verschuiving in de concurrentieverhoudingen op, die tot uitdrukking komt in een deflatoire ontwikkeling in de relatief snel inflerende landen (wier produkten immers uit de communautaire markt worden geprijsd) en een inflatoire druk op de overige landen. Door aanpassing van de wisselkoersen kunnen dergelijke uiteenlopende ontwikkelingen recht worden getrokken.

14. De nationale staten missen een voldoende effectief instrumentarium om de inkomens- en produktiviteitsontwikkeling te beheersen. Het is dus ook

niet mogelijk om door overdracht van bevoegdheden naar het communautaire niveau een parallele ontwikkeling tot stand te brengen. Ten aanzien van dit aspect van de Muntunie kan dus een commitment met fatale datum slechts één van de twee volgende concrete zaken betekenen:

- òfwel een uiting van vertrouwen dat, mede als gevolg van de verdergaande interprenetratie op sociaal en economisch vlak en gesteund door beleidsmaatregelen als boven genoemd, tegen een bepaalde datum de inkomens- en produktiviteitsontwikkeling in de verschillende landen voldoende parallel is gaan verlopen om het instrument van de wisselkoersaanpassing te kunnen missen;
- òfwel een politieke commitment om per een bepaalde datum afstand te doen van het wisselkoersinstrument en de gevolgen daarvan te aanvaarden, in het vertrouwen dat de sociale partners zodanig op de nieuwe situatie zullen inspelen dat ongewenste gevolgen (met name werklocsheid door overmatige inkomenseisen) achterwege zullen blijven, of hoogstens van tijdelijke aard zullen zijn.

15. De vraag of een fatale commitment kan worden aangegaan en, zo ja, per welke datum, is een kwestie van politiek oordeel en politieke keuze. Daarbij dient een rol te spelen, dat juist een dergelijke fatale commitment een belangrijke impuls kan geven aan het integratieproces; het kan dienen als focus en concreet perspectief voor het vele dat tevoren zal moeten worden gedaan om de overige voorwaarden voor de instelling van een Muntunie te verwezenlijken. Anderzijds moet natuurlijk worden voorkomen dat een onrealistisch besluit wordt genomen dat t.z.t. moet worden teruggedraaid, hetgeen wederom (evenals bij de EMU) tot malaise op dit gebied zou leiden.

<u>Parallele munt als tussenoplossing?</u>

16. Zou men thans de definitieve beslissing nog niet willen nemen om op een bepaalde datum een volledige Muntunie te vestigen, dan is het toch zaak zich wel vast te leggen op al die beleidsterreinen (zie § 8 - 12) waar thans in principe wel definitieve commitments mogelijk zijn.
Voorts zou wijziging van de wisselkoers aan een effectieve communautaire besluitvorming moeten worden onderworpen.
Ten slotte zou kunnen worden overwogen de basis te leggen voor een toekomstige Muntunie door reeds thans een zogenaamde "parallele" Europese munteenheid in te voeren (analoog aan de speciale trekkingsrechten op mondiaal niveau), die de mogelijkheid zou bieden het externe monetaire beleid van de Gemeenschap door communautaire organen te doen voeren, met handhaving van de mogelijkheid tot aanpassing van de onderlinge wisselkoersen. Ten onrechte verwerpt de commissie-Spierenburg deze benadering zonder enige argumentatie in een voetnoot (§ 5.5.12, noot).

17. De parallele munt, die b.v. gelijk zou kunnen zijn aan de huidige Europese rekeneenheid voor het Europese Ontwikkelings Fonds en de vorm zou kunnen hebben van vorderingen op het Europese Fonds voor Monetaire Samenwerking [1]), heeft als grote voordeel dat daarmede de monetaire eenheid van Europa zichtbaar en operationeel wordt gemaakt.
Het is zelfs denkbaar om langs die weg het wisselkoers- en interventiebeleid van ieder land operationeel en institutioneel te splitsen in twee stadia:

(a) de Europese rekeneenheid t.o.v. derde valuta (met name de V.S. $), welk beleid wordt uitgevoerd door een Europees systeem van centrale banken, b.v. de Monetaire Raad als voorgesteld in het rapport-Spierenburg, en

(b) de nationale munt t.o.v. de Europese rekeneenheid, welk beleid wordt gevoerd door de nationale monetaire autoriteiten.

18. Deze opzet vereist dat in Europese rekeneenheden op de markt kan worden geïntervenieerd - n.l. door de Europese Monetaire Raad in rekeneenheden tegen dollars en door de nationale centrale banken in nationale valuta tegen Europese rekeneenheden - hetgeen impliceert dat Europese rekeneenheden in handen van particuliere banken kunnen zijn. Daarmede zou een belangrijke stap worden gezet naar de ontwikkeling van de Europese munt als internationaal betaalmiddel en mogelijk ook als reservevaluta. Mogelijk zou daarmede de rol van de dollar en van de Eurodollarmarkt kunnen worden teruggebracht.

19. Indien de Nederlandse Regering een politieke commitment op t.a.v. de Muntunie thans niet mogelijk of wenselijk acht, lijkt een commitment t.a.v. de parallele munt een goed alternatief, dat bovendien de realisatie van de Muntunie in een latere fase in sterke mate kan versnellen en vergemakkelijken. De opdracht zou kunnen worden gegeven dit alternatief en zijn implicaties (w.o. die t.a.v. de pooling van reserves, de institutionele aspecten, etc.) op korte termijn nader uit te werken aan de hand van de vele rapporten en studies die daarover reeds zijn uitgebracht in internationaal verband.

1) Op de technische aspecten wordt hier niet nader ingegaan. Er bestaan vele technische studies, die de gedachte van een parallele munt uitwerken.